

Historiske fortællinger fra Bramminge Egnen

1618-1820

P.R.

En Beretning fra Fordums Tider
på Bramminge Egnen

8 artikler fra Ugeavisen Bramming

Udgivet af Vagn Madsen Husted

INDHOLD

To Træfninger på Bramminge Egnen under Svenskerkrigen 1618-1648 (28.1.1981)	3
Valborg Aften og Majdags Stævne i Darum(4.2.)	5
1 Tønde Øl for Optagelse blandt Mændene i Da- rum og en Families Udstødelse til en Hule i Skoven ved Kjærgaard (11.2.1981)	7
Livet i Gørding før Troppernes Ankomst i 1626 (18.2.1981)	9
Tapper Modstand mod de tyske Katolikker på Egnen i 1820'erne(25.2.1981)	12
Drabeligt Slag mellem Gørding og Bramminge og Ivar Langes Duel om Brammingborg(11.3.)	15
En Datters Angst for Katolikkernes Hævn over hendes Far (18.3.1981)	18
Truende Situation på hele Egnes fra Gørding Præstegaard til Kjærgaard, da Advarsel med Hund når frem til Præsten (1.4.1981)	20

To Træfninger på Bramminge Egnen under Svenskerkrigen 1618-1648

En Fortælling fra Svenskerkrigens Tid
Af P.R.

I disse dage ser man mange beviser på, at der er en voksende interesse for, hvordan vore forfædre har levet langt tilbage i tiden, men også op mod vor egen tid. Mange lokalhistorisk interesserede gør en indsats for at samle vidnesbyrd om vore forfædres liv og virke, og arkiver bygges op i omtrent enhver landsby.

Dette er grunden til, at Ugeavisen i denne og kommende uger bringer denne beretning fra fordums tider.

Beretningens forfatter underskriver sig P.R. og den er fundet frem fra glemselen af Vagn Madsen, Brammingborgvej, som har lånt den af Harald Friis Madsen, som igen har den fra hans far N.Th. Madsen, men hvor denne har den fra, vides ikke. - Beretningen er velvilligt stillet til rådighed for Ugeavisens læsere, og hvis nogle har kommentarer eller oplysninger i forbindelse med fortællingen, hører vi gerne herom. - Ugeavisen har valgt i samråd med Vagn Madsen, at fortælle den i datidens sprogbrug, og håber dermed at fornemmelsen af tiderne fra dengang bibeholdes.

En af de sidste Dage i April Maaned 1615 var der stor Bevægelse i Ribe By. Som en Løbeild foer det gennem Byen, at der var bleven stjaalet en Hane hos Købmand Peter Borkmann, og alle var enige om, at det maatte være den gamle Taterkælling fra Taterlejren paa Torvet, som havde stjaalet Hanen. Rygtet kom ogsaa Byfogden for Øren, og da han nok holdt af at tage Hensyn til Borgernes Ønsker, lod han Vægteren hente Taterkællingen op paa Ra-

adhuset. Hun fastholdt, at hun ikke havde stjaalet nogetsomhelst - i Ribe By, var hun dog saa forsigtig at tilføje, at hun brugte sin Veltalenhed saa vel, at Byfogden besluttede at gjøre kort Proces og jage Rakkerknægtene jage hele Banden ud af Byen.

Ud gennem Nørreportsgade gik Toget; først 2 vogne med Telt over, trukne af skindmagre Heste i kort Trav, derefter omtrent en Snes af Bandens voksne Medlemmer tilfods, Mændene med

lange sølvbeslagne Stokke, med hvilke de værgede sig mod Gadedrengene og Hundene; Gadedørene vare fulde af folk, som nysgjerrige betragtede det sælsomme Optog. Ved Aaen standsede Forfølgelsen, Hestene for Teltvognene sagtede deres Gang, og Taterne drejede af tilvenstre og drog ad Vilslev til. De standsede paa den sydlige Side af Kongeaen, og flere af mæn-

dene gik over Spandet og omkring i Gaardene for at flikke Kedler, slibe Barberknive osv.

De næste Aften træffer vi Banden lidt vest for Kjærgaard, oppe paa Bakken, omtrent hvor Lundagergaard nu ligger. Bakken var dengang dækket med lav Egeskov. Flere Dages regnfuldt Vejr er nu bleven afløst af klart, mildt Vejr. Taterne har tændt Baal i Skoven, og fuldmaanens Straaler viser os tydeligt det brogede Liv. 4-5 Børn i 10-12 Aars Alderen ligger og leger med et Par store Hunde. 3 af Mændene har faaet Guitarerne frem og spille en ensformig Melodi, medens 4 unge Piger danse ved Baalet i spraglede Dragter behængte med Glimmer og Guld. Bag Teltet paa en af Vognene høres en sagte Nynnen, der er en Moder, der faar sit spæde Barn til ro.

Peter Høj fra Darum og hans Søn Knud havde været i Ribe den dag, og på Vejen hjem ser de Baalet i Skoven og hører Musikken i den stille Aften. Peter Høj var en Mand paa henimod 60, han var lidt førsladen, og den Aften var han temmelig daarlig tilbends, da han havde faaet for mange af Købmand Borkmanns røde Snapse i Lidkøb paa det Bræn-

devin, han havde købt til Majgildet. Da han hørte Musikken, kom han i godt Humør og foreslog Knud, at de skulle hen og se lidt nærmere til de Taterfolk, »for det lader jo til, det gaar voldsomt fornøjeligt til der«. Knud, der altid var meget mere oplagt til Fornøjelser end til Arbejde, var straks villig. Bag ved en Busk stod de nu og saa paa Dansen, og Knuds letfængelige Hjerte begyndte at banke; han var en rigtig Pigernes Jens, godt lidt af alle for sit gode Humør og sit smukke Ydre. Saa god en »Gadebasse« som han, havde Grandelaget ikke længe haft. Men denne Scene var saa usædvanlig, den tog Knud med Storm. Han stod og stirrede med aaben Mund, medens Øjnene stadig fulgte den smukkeste af Pigerne. Da Dansen og Musikken var hørt op, vilde den gamle hjem, men Sønnen vilde nok stifte lidt nærmere Bekendtskab med de unge Piger og hvidskede til Faderen, om de ikke skulle prøve, om der ikke var en gammel Kælling, der kunde lægge Kort op. Men det fik han ikke Glæde af, for de unge Piger forsvandt straks ind i en af Teltvognene, og kun et flygtigt Øjekast fik han sendt den smukke Taterpige.

Mens han stod og stirrede efter hende, lagde Kællingen Kort op for hans Fader; pludselig slog hun Kortene sammen og sagde: »Skynd han sig hjem og se sig godt for, hvem han faar til Svigerdatter«.

De Ord gav Peter Høj meget at tænke paa paa vejen hjem, halvfuld, som han var, gik han og mumlede for sig selv: »Hvem han faar til Svigerdatter«. Han talte dog ikke med Knud derom, men tænkte: »Ja ja! det var dog voldsomt, dersom jeg ikke skulde være med at tage Bestemmelse om det.«

Valborg Aften og Majdags Stævne i Darum

En Fortælling fra Trediveårskrigen af P.R.

De gamle Skikke forsvinde efterhaanden; ny komme i Stedet. Faa af de yngre ved nu, hvilke Pligter en »Gadebasse« havde, men det vidste Knud Høj, og paa Sandbankerne Øst for Darum Kirke, hvor nu Plantagen staar havde han gemt to gamle Tjæretønder til Valborg Aften. Han havde ogsaa haft travlt de foregaaende Dage med sammen med »Raadet« at uddele »Gadelamene«; hvem han selv skulde have, havde han ikke ondt ved at gætte, for hver Gang han foreslog, at en eller anden Karl skulde have Johan Vinds Johanne, var hans Hjælper straks enige om, at det slet ikke var det rigtige, nej vedkommende Karl skulde have en hel anden.

Valborg aften var Knud første mand paa Pletten paa det sted, hvor Nørre Grandelag plejede at brænde Blus. Han skulle

jo passe paa, at hver Karl eller Dreng havde et stort Knippe Lyng med, og han skulde byde Pigerne velkommen og spørge dem, om de havde faaet de gamle Kaalstokke rykkede op i Haven, for den, der ikke kunde svare ja dertil, hun blev Kaalstokkenes Gadelam. Da saa alle vare samlede, sendte Gadebassen sin »Svend« og sin »Dreng« af sted for at hente Ild i en gammel Træsko fra den nærmeste Gaard, og snart blussede Ilden Lystig. En mængde Blus saas rundt omkring i den klare Sommeraften, smukkeste lyste Blusseneovre paa Fanø, men man kan sagtens lave Blus, sagde Knud, naar man har saa mange Tjæretønder som Fannikerne. Saa forlangte karlene, at Knud skulde lære dem den ny Majvise, han havde lovet dem, og Knud begyndte at synge:

Den Vinter maatte gaa sin Gang
I Darum By,
Nu skinner Solen Dagen lang.
Vi love Gud for vor Sommer.

Nu kommen er Majmaaneds Tid
I Darum By,
Nu faar vi os en Sommer blid
Vi love Gud for vor Sommer.

Nu myldrer Blomster frem i Eng
I Darum By,
Og Fugle kvidre smukt i Flæng
Vi love Gud for vor Sommer.

Gud give os nu gpde Aar
I Darum By;
At Kræ og Heste trivsel faar.
Vi love Gud for vor Sommer.

Gud give os baade Høst og Slet
I Darum By,
At Lo og Lade Bli'r sat tæt.
Vi love Gud for vor Sommer.

Gud skærme os mod Storm og Flod
I Darm By,
Og vær mos os en Herre god.
Vi love Gud for vor Sommer.

Da Knud havde sunget Sangen et Par Gange, kunde de den, og nu begyndte Pigerne at danse i Kreds rundt om Baalet, og »Svenden« hviskede til Knud, at Johanne skulde være hans Gadelam. Knud saa hen paa Johanne, Datteren fra Nabogaarden. Hun var høj, temmelig svært bygget, hendes Ansigt havde et troskyldigt Udtryk, hun var lys, med gult Haar og store blaa Øjne. Knud kom til at tænke paa den

Dans om Baalet han for faa Aftener siden havde set, det var anderledes Dans, Johanne var alt for tung og klodset, nej den kønne Taterpige.... han blev revet ud af sine Drømmerier, ved at Karlene, som var begyndt at danse i Kreds udenom Pigerne, rev ham med. »Nu skal vi se om »Lammene« kan finde os«, raabte Karlene og hver gav sit »Lam« et let Slag paa Ryggen og løb sin Vej og

gemte sig bag Diget eller i nogle Huller, hvor der var gravet Sand; og Pigerne afsted, hver fandt jo snart sin og gav ham et Kys til Pant paa det Venskabsforhold, hvori de to skulde staa til hinanden.¹⁾ Knud og Johanne spadserede ikke længe omkring den Aften, Knud var tavs, han sagde han frøs, saa fulgte han Johanne hjem og derpaa skyndte han sig afsted ad Vejen efter Kærgaard, idet han haabede paa, at Taterpigen var ude at se paa Blusene.

Næste Dag, Majdag, lød Byhornet og kaldte Mændene til Stævne. da alle vare samlede traadte Oldermændene frem og sagde: »Ja Oldermænd byder Jer alle velkommen og siger Jer, at Pantemændene har bestemt, at Gødningen skal køres ud i Morgen og de følgende Dage paa de søndre Agre og skal straks spredes og pløjes ned, hvorefter Agrene tilsaas med Havre. Saa kan jeg fortælle Dig Lars Bom, at Hyrden har klaget over, at Du i Fredags Middag, da han i sin lovlige Omgang kom til »Mading« hos Dig, har jaget ham ud af din Gaard og truet ham med Hug. Hvordan hænger det sammen!«

»Ja«, svarede den tiltalte, »Poul Hyrde var fuld og saa holdt han Jag med mine Kvindfolk, derfor jog jeg ham ud, og maa jeg raade, saa ser vi os om efter en anden Hyrde, som bedre passer hvad han skal og lader Fruentimmerne

passer sig selv.«

»Ja ja! Lars Bom, Du er ung og hidsig; men det er en gammel Skik, at vi vælger Hyrde til Hellig 3 Konger og ikke til Voldersmesse«, sagde Oldermændene, »og saa til-

sidst kan jeg fortælle Jer, at Peter Vejrup giver Igang ved Gildet i Aften.«

1) Ikke sjælden endte det naturligvis med forlovelse, saaledes som St. Blicher har skildret det i »Æ Biundstouw«. (Red.)

1 Tønne Øl for optagelse blandt Mændene i Darum og en Families udstødelse til en Hule i Skoven ved Kjærgaard

Fortsættelse af begivenheder på egnen for over 300 år siden

Lidt over Middag samledes man til Gilde hos Johan Vind. Da det var godt Vejr, opholdt man sig i det fri, og Ølkruset gik om til Velkomst. - Flere af de unge Piger stod og talte sammen om, hvad der gik af Knud Høj, at han ikke fik Dansen igang, skjønt han altid var så ivrig en Danser. Johan Vinds Søn Hans kom derhen og hørte hvorom Talen drejede sig.

»Da var der mere Liv i ham i Morges«, sagde Hans, »da skulde han afsted til Taterne ved Kjærgaard for at faa sin Barberkniv sleben. Vi

andre lader dog Skærsliberen komme til os, dersom vi ikke sliber den selv.«

Der blev let stærkt heraf. Knud lagde Mærke dertil og forstod nok det var af ham de lo, han fik saa Spillemanden til at spille en Hamburger-Skotsk, hvorefter han greb Johanne om Livet og Dansen begyndte.

Da de havde danset en Tid, holdt Spillemanden pludselig op, da han saa, at en Tønne Øl blev trillet ud i Gaarden. Peter Vejrup gik hen til Tønden, og medens en Hane blev sat i, holdt han følgende Tale: »Da jeg nu har over-

taget Søren Rivers Gaard, saa spørger jeg Jer herved om, I Mænd af Darum! om I vil optage mig i Jert Lav og agte mig for lige med en af Jer andre. Jeg giver i Igang denne Tønne Øl, og er det ikke tilstrækkelig, saa sig kun til, hellere vil jeg give mere end høre nogen slet Snak og Tale derom i Fremtiden.«

Oldermændene svarede: »Vi finder din Igangskænk saare passende og optager Dig i vort Lav, idet vi byder Dig at være mod os andre som dine Brødre. Nid-viser og Nid-snak lyse vi af vort Lav. Det er vor Sædvane, at

der holdes Fred ved Gilderne, er der nogen, som ypper Klammeri og det kommer til Slagsmaal, da er det vor Vedtægt og Lavs Paalæg, at en Mand eller Karl skal bøde en Fjerding Øl, en Dreng en Otting, og, hvis Kniven er brugt, må vedkommende ikke komme med til næste Gilde. Er der ingen, der bryder, er der ingen, der bliver straffet.«

Da Kanderne havde gaet rundt, begyndte Musikanten igen, og Peter Høj kom hen til Johan Vind og satte sig ved Siden af ham paa Bænken. »Johanne er jo Knuds Gadelam«, begyndte Peter Høj.

»Ja det er hun nok - i Aar«, svarede Johan.

»Ja, men kunde hun mon ikke gjerne blive ved at være det. Jeg saa gjerne, Johan, at vore Børn blev gift sammen.«

»Det haster jo ikke, Peter! Knud er jo lidt hastig til Sinds, og hans Sind er maaske allerede vendt andetsteds hen, det er jo ikke godt for mig at vide.« Peter Høj blev helt forstemt ved dette Afslag, han havde jo ogsaa hørt lidt om Knuds stadige Besøg i Taterlejren og ville gjerne have ham forlovet med Johanne snarest muligt.

Et Par Dage efter brød Taterne op og drog videre Nord paa efter

Varde, og den næste Dag gik Peter Høj forknytt omkring i sin gaard, Knud var intetsteds at finde.

Gaa vi en halv Snes Aar længere frem i Tiden, træffer vi Knud Høj og hans Kone, Sorte Grethe blev hun altid kaldt, boende i Bakken vest for Kjærgaard. De havde lavet sig en lille Stue, halvt nedgravet i en gammel Kæmpehøj, omtrent der, hvor Hanbergs Ejendom nu ligget. Hun var forstødt af sin Stamme, og ingen i Darum vilde have noget med ham at gøre, saa boede de ude i Skoven og levede mest af at tigge paa Landevejen mellem Ribe og Varde. Hun falmede hurtig derude, det ensomme Liv i den fattige Hule gjorde sit dertil. Sorg havde hun ogsaa haft, de to ældste Børn døde, og Knud begravede dem om natten paa Kirkegaarden, uden at der fra nogen Side vistes nogensomhelst Deltagelse. Lysten at flakke om betog hende tit, saa hun om Natten listede fra Knud og strejfede ene om flere Døgn i Træk uden Maal. Føden stjal hun eier tiggede sig den til, og Nattely fandt hun gjerne i Faarestier. Men Knud ventede trøstig paa hende, han vidste, det kunde ikke nytte noget at lede efter hende. Saa kunde hun møde ham ig-

jen efter en Adskillelse med den milde Glød i Øjet og med et Smil om Munden, der syntes at glatte de mange Rynker, som var dragne i hendes Ansigt under deres Samliv.

Til Omegnens Beboere havde hendes Øjne kun Lynet, hun vidste, hvor de foragtede hende, regnede hende knap for et Menneske, og hun hadede dem til Gjengæld. Taterlejren havde glemt hende, men hun havde ikke glemt den. Længselen efter den nagede hende; Længselen efter at flakke om med den fra Nord til Syd og danse vildt om dens Baal, klædt i farvede Dragter, behængt med Glimmer og Guld. Saa drak hun, hvad hun kunde faa fat paa at stærke Drikke og manede i Rusen sit Ungdomsliv frem paany.

Fortællingen af P.R. fortsætter i næste uge med Christians den fjerdes tilbagetrækning til Jylland forfulgt af katolikkerne efter mislykkede kampe i Tyskland.

Livet i Gørding før Troppernes ankomst i 1926 = 1626

Fortsættelse af begivenheder på Eg- nen under 30 års krigen

Paa denne Tid rasede Trediveaarskrigen i Tyskland. Protestanterne kæmpede for deres Troesfrihed og fik den da ogsaa tilsidst anerkjendt. Men flere Gange saa det galt ud for dem, og de henvendte sig til Christian den Fjerde om Hjælp. Han drog derned med en Hær, men havde Uheld og blev slaadet af Katholikkernes Feltherre Tilly i Slaget ved Lutter am Barmberge (27de August 1626). Forladt af sine Forbundsfæller maatte nu den danske Konge trække sig tilbage til Jylland; men Katholikerne under Wallenstein trængte efter og besatte efterhaanden en stor Del af Jylland.

Ved Juletid 1626 havde en Afdeling fjendtlige Ryttere indkvarteret sig i Ribe, og da de snart havde fortæret, hvad Byen kunde yde af Levnedsmidler og røvet de Guld- og Sølvgenstande, som de kunde faa fat paa, udsendtes Smaaskarer til de nærmeste Sogne for at skaffe mere.

3 Mil nord for Ribe By ligger Gørding Sogn, hvoraf den Gang kun meget lidt var opdyrket. Det vigtigste Erhverv var Kvægavlen; der bjergedes meget hø i Engene langs Aaen, og i den østlige Del af Sognet var den Gang en Del Skov, hvori Kvæget græssede en Stor Del af Sommeren. Den vestlige Del af Sognet var den Gang - som nu - dækket af Lyngen. Mellem Kirken og Aaen, omtrent hvor Skolen nu ligger, laa den Gang Præstegaarden. Den var bygget som Bøndernes Gaarde i Almindelighed var den Gang. Vaaningshuset, hvis Gavle vendte mod Øst og Vest, var delt i tre Rum mod Vest, to smaa, nemlig en Forstue og et Forraadskammer, og mod Øst et stort, Familiens Opholdssted ved Dag og Nat. Midt i Stuen fandtes et brolagt Arne- sted, lidt hævet over Logulvet, og oven over dette »Lyren«, et Hul i Taget forsynet med en bevægelig Træramme, over hvilken der var udsæendt en Blære, som

tillod Lyset at Trænge ned i Huset, selv om Lyren var lukket; andet Vindue fandtes ikke. Skorstenene var paa den Tid lige begyndt at komme i Brug, og den første Kakkelovn i Gørding Sogn er rimeligvis opsat af Jomfru Anna Skovgaard, som ejede Varho fra 1593-1601. Men Hr. Niels Pedersen Præstekjær¹⁾, som da var Præst i Gørding, fulgte ikke saa hastig med Tiden, men tændte Ild paa Arne- stedet, og ledte Røgen ud gennem Lyren, naar den blev tændt for stærk. Han havde en temmelig stor Familie og maatte derfor give Afkald paa en slig Luksus som en Kakkelovn. Om Baalet samledes Beboerne til Maaltiderne, og Bænkene deromkring tjente om Natten som Sengesteder. Rundt om Vaaningshuset laa nogle smaa Udhuse.

Det var begyndt at skumre, en kold Vind foer hen over Heden og ruskede i Præstegaardens Tag, men under dette gjorde en knitrende Ild det lunt. Flammerne slog i Vejret og oplyste de tildodede Hanebjælker, der var anbragt halvtredie Alen fra Gulvet, og af hvilke en bar et Par langløbende Pistoler og en Sabel samt en sammenrullet Præstekjole.

Ved Enden af Bordet sad Hr. Niels, en slank Skikkelse med rank Holdning, lidt over Middelhøjde, klædt i graat Vadmæl. Haaret var kort klippet, Hagen og Kinderne ragede. Han støttede Albuerne mod Bordpladen, hvilede Hovedet i den ene Haand, medens den anden snoede det rødlig Overskæg, og stirrede ind i Ilden. Lidt fra ham sad en ung Tjenestekarl og skæftede en Økse, og ved Siden af ham en høj, kraftig bygget Tjenestepige, ivrig optagen af at karte Uld. Længere fra Ildstedet laa Stuen i halvmørke. Et Par Smaabørn var bragte til Ro paa en Bænk med Halm under sig og et Tæppe over sig. I et Hjørne hang en Vugge paa en bøjjelig Stang, der var lagt over 2 Hanebjælker. Der hørtes herfra spæde Skrig, og Præstens Kone satte Vuggen i en gyngende Bevægelse, mens hun stille nynnede.

Hun var lille af Vækst, men vel proportioneret, svej i Ryggen, bred over Hofterne, Haaret var næsten sort, og de store blaa, smukke Øjne hvilede paa den lille i Vuggen.

Mange Rygter var i Omløb om Fjendens Grusomheder; det blev fortalt som sikkert, at i Farup havde de brændt en

Gaard af og slaet to Mænd ihjel, som vilde hindre dem i at tage et Faar, og hver Dag ventede man med Angst paa, at Fjenden skulde komme til Gørding.

Ude paa Gaardspladsen løb en stor langhaaret mørkerød Hund med Snuden mod Jorden og den Buskede Hale tilvejs i en Bue; den følte den kolde Vind trods sin tykke Pels, og Længsel efter den varme Plads ved Arnen førte den til Døren; men just som den vilde skrabe paa denne, betænkte den sig, drejede Hovedet til Siden og lyttede, for straks efter at tage et Par lange Spring bort fra Huset, under dybe klangfulde Glam.

Præsten saa op, de andre holdt inde med hver sin Beskæftigelse, alle lyttede med samme Spørgsmål brændende paa Læberne: mon det er dem dem? Den lille, der netop var slumret ind, vaagnede ved de stærke Glam og gav sig til at klynke igen. Præstekonen satte lydløst Vuggen i Bevægelse paany og drog et dybt Suk. Angst og Spænding farvede hendes Kinder røde, og de store Øjne søgte med udspilede Pupiller hendes Mand. De kunde høre hvorledes Trofast stadig gøende nærmede sig Huset, og en Stemme søgte at be-

rolige den. Endelig kjendte de Stemmen og med lettet Sind aabnede Karlen Døren for en Sønder-Gørding ved Navn Lambert, en høj, stærkt bygget mager Mand med langt mørkt Haar og Fuldskæg, en svagt krummet Næse og blege regelmæssige Træk. Da han havde hilst og han Hilsen var bleven besvaret, spurgte Præsten: »Hvad nyt, Lambert?«

»Ja saamænd«, svarede denne, »nu har de fundet til Sejstrup, og saa finder de vel snart til Gørding. Jeg kommer fra Puggaard, og der ventede de dem hver Time paa Dagen - kan vel hænde paa Natten med.«

Karlen stirrede paa ham med aaben Mund.

»Du er en lykkelig Mand«, vedblev Præsten, »som ingen Børn har at tage Vare i disse Tider. En anden ved ikke, naar han skal se dem flakke hussvilde om.«

»Jeg tænkte just ikke paa Evangeliets Ord: salige ere de ufrugtbare og de Liv, som ikke fødte«, skød Præstekonen ind, »hvor haarde de end er at høre, har jeg aldrig forstaaet dem saa godt som nu, og saa vilde jeg dog ikke ønske en eneste af mine ni Børn borte eller ufødte; kun vidste jeg dem i Sikkerhed for Katholiken.«

Der indtraadte en dyb Tavshed, og man hørte hende hulke sagte, idet hun bøjede sig over Vuggen og kyssede den lille, der endelig havde faaet Ro og i søvne strakte to smaa buttede Arme ud fra sig.

Lambert brød Tavsheden. »Ja, Inger er vel Ufrugtbar, og hendes Liv har aldrig født, saa vidt jeg ved, men ellers maa Præsten ikke tro, at min Lod er misundelsesværdig, hverken i Krig eller Fred. I ved dog, Hr. Niels, I er Velset under eget Tag, men jeg har kun sure Miner at se og knobbe Ord at høre, naar jeg er hjemme. Jeg er taknemmelig mod den nådige Jomfru ²⁾, fordi hun gav mig Risager paa saa gode Betingelser; men hun gjorde mig ikke godt, da hun gav mig Inger i Tilgift.«

»Hun er dog en sparsommelig Kvinde«, svarede Præsten, »jeg ved, at hun intet øder for Dig. Hun skulde jo ogsaa forsørge et Sted, den gamle Kvinde, men iøvrigt har jeg heller aldrig tænkt paa at misunde Dig hende«, lagde han til med et lille Smil.

»Nej saamænd«, sukkede Lambert og tørrede Sveden af Panden, han havde gaaet hurtig og var bleven varm, »men ellers har jeg Bud fra Villads, han drages jo med

Døden og vilde gerne berettes endnu i Aften.«

»Saa er det bedst, Du sadler den brune med det samme, Mads«, henvendte Præsten sig til Karlen, der straks rejste sig og gik ud, mens Præsten eftersaa Messeredet og vedblev: »Du bliver her vel saa længe, Lambert?«

»Ja saamænd«, lød Svaret, »det jager ikke for mig at komme Hjem.«

Kort efter red Præsten afsted sydpaa over Aaen; da han kom op paa Bakken, saa han i Sydvest i Retning efter Bøl eller Sejstrup en Ildebrand. Uvilkaarlig kom han til at tænke paa Wallensteins Soldaters Grusomheder, han bad til Gud for sin Hustru og sine Børn og drejede derpaa Hesten ind paa et Hedespor, der gik i Øst, og efter en lille halv Times Ridt standsede han Ved Villads' Gaard i Sønder Lourup.

Det led langt ud paa Aftenen uden at Præsten var kommet hjem igen, Konen og Pigen satte Nadvergrøden paa Bordet. Lambert tog for sig med god Appetit uden at afbryde, naar han istemte Kvindernes Klager over de ulykkelige Tider; men pludselig standsede han, da Trofast, der var kommen ind med ham, sprang op og begyndte at gjø.

1) Ordineret 1604

2) Margrethe Krag til Varho, død 1648.

*Præsten fra Gørding og 20 mand
fra Brammingborg og Smedegård tager
kampen op med de tyske tropper med geværer og høtøve*

Tapper modstand mod de tyske katolikker på egnen i 1820'erne

De foer sammen og stirrede paa hverandre, idet de hørte Hovslag udenfor. Det kunde ikke være Præsten, for det var tydeligt, at der var flere Heste i Følge. Lidt efter blev der dundret paa Døren med en Sabel.

»Sluk Ilden«, hviskede Mads, »ellers kan de krybe op paa Taget og skyde os gennem Lyren«, og i en Fart blev Ilden dækket til.

Men atter dundrede det paa Døren og endnu heftigere lød Sabelslagene mod den gamle Dør. Paa gebrokkent Dansk lød en Befaling om, at en Mand skulde komme ud, ellers blev Huset brændt af over Hovederne paa dem.

Lambert rejste sig som den mest modige og famlede ud i Forstuen. Han aabnede forsigtig Døren ud til Gaarden paa Klem, af hvilket Trofast benyttede sig til at smutte ud, og spurgte, hvem det var. Men Trofast fik en Hest til at springe urolig frem og tilbage ved at fare gøende ind, undvigende de Sabelhug, der blev rettet imod ham, lød først en

Række Skældsord, halvt paa Tysk og halvt paa Dansk i en forvirret Blanding, og dernæst en Befaling til Lambert om at følge med som vejviser til Bramminge, da ingen kunde finde Vej i dette fordømte Land og i dette forbandede Mørke. I det samme kom flere Ryttere til, saa der til, holdt 8 udenfor Præstegaarden. De talte lidt sammen paa Tysk, saa Lambert kunde ikke forstaa dem; men derpaa vendte Anføreren sig til ham igen og spurgte, hvor langt der var til Bramminge. Det blev anslaaet til en god Times Ridt, men denne Angivelse lod ikke til at finde Tiltro. Idet Anføreen bandede de forbandede Aaer, over hvilke de ikke havde kunnet finde Vadestedet, gav han Befaling til, at 2 Mand skulde blive ved Hestene. Rytterne steg af og de øvrige trængte ind i Stuen og forlangte Mad paa Bordet.

Imidlertid var Præsten omtrent samtidig med Rytterne vendt tilbage. Ubemærket havde han straks bundet sin Hest bag Laden, sneget sig

omkring denne og i Skjul været Vidne til det hele Optrin. Af Rytternes indbyrdes Samtale kunde han forstaa, at de vare redne vild af Vejen til Slumstrup og havde flakket om i Mørke paa maa og faa, uden at kunde finde noget Vadested over Aaen, som de troede, de skulde over for at komme til Bramminge, idet de havde forvekslet Ilsted Aa og Gørding Aa. Nu var de tilfældigvis stødt paa Præstegaarden, og det lod til, de vilde have noget at spise, før de drog videre. Da han havde forvisset sig om, at der ikke var mere end 8 Ryttere, listede han sig tilbage til Hesten, svang sig op paa den og jog ad Bramminge til saa stærkt den kunde bære ham.

Den brune Hoppe var kommen ud over sine bedste Aar; uvant med saa hastigt et Løb pustede den voldsomt, Næseborene stod udspilede, som skulde de sprænges, Fraaden flagrede om Mulen og hang i stænk paa Bringingen, det hvide Skum drev af Lænderne og samlede sig,

hvor Sadlen berørte Kroppen, men hver Gang den vilde sagtne Farten, følte den Sporerne i Siden og jog stønnende fremad.

Endelig naaede den Bramminge. Førend den var standset, stod Præsten paa Jorden og havde kastet Tøjlerne om dens Hals, rystende blev den staaende, mens Siderne gik gispende ud og ind paa den.

Paa Bramminge (eller som Gaarden den Gang hed: Bramming) boede Iver Lange. Han havde overtaget Gaarden ved sin Fader Kristen Langes død 1604; men han havde lyst til at se sig om og lære noget, hvorfor han et Par Aars Tid efter drog udenlands og var borte i flere Aar. Han havde været med paa Christian den Fjerdes Tog yd Tyskland og var bleven saaret i det ulykkelige Slag ved Lutter am Barenberge. Derfor sad han nu paa sin Gaard, i Stedet for som var hans Lyst at følge med Kongens Hær.

Nu var hans Saar omtrent lægt. Vel stod Datidens Saarbehandling ikke højt, men hans Hustru, Inger Hvas, havde plejet ham godt under hans sygdom, og havde badet hans Saar med Urteafkog.

Bramminge havde ikke den Gang det store Jord-

tilliggende som det senere havde i Gabels Tid, men Gaarden var dog langt bekvemmere end Bønder- og Præstegaardene paa Egnen. I Stuehuset var Skorsten og Loft og det var der i mange Rum.

Han sad og pudsede en Pistol, da han hørte Præsten ride ind i Gaarden. Ogsaa der ventede man Fjenden, og hans Hustru foer forskrækket op, men blev beroliget, da hun hørte, at det kun var en Rytter. Ivar Lange modtog Præsten i Forstuen og modtog Besked om det Besøg, der ventede ham. Hurtigt kaldte han Folkene sammen og fortalte, hvad der forestod. Ilbud blev sendt afsted til Smedegaard for at hente Hjælp derfra, med Ordre om at støde til Ivar Lange og hans Folk, der drog ad Gørding til. Foruden de Folk, der tjente paa Bramminge, kom ogsaa 2 Mand fra Præstegaarden¹⁾ til at deltage i Toget, hvorimod Præsten, Hr. Eske, ikke kunde være med, da han var for svagelig til at føre Vaaben.

Da Folkene fra Brammingborg og Smedegaard var stødt til, var der ialt 20 Mand, alle bevæbnede, omend paa forskellig Maade, over Halvdelen havde dog Bøsser. Ivar Lange og

Hr. Niels var til Hest, de øvrige fulgte efter til Fods.

Mellem Bramminge og Gørding laa den Gang et ret anseeligt Hedekrat, som dækkede over mange Hundrede Tønder Land. I dette Krat, sydøst for Smedegaard, lod Iver Lange Folkene standse. Han gav Ordre til at hugge Egegrene i Krattet og saa lægge dem tværs over Vejen med Toppen mod Øst, og Christian Ladefoged - en stor svær mand med en mægtig Plejlslage i Haanden - fik Ordre til, med 3 Mand bevæbnede med Høtyve, at passe paa ved denne Forhugning, at ikke Fjenden skulde forsøge at forsere den og undslippe ad denne Vej. De geværbærende blev under Skyttens Kommando anbragt 100 alen øst derfor, bag Buskene paa begge Sider af Vejen, med Paalæg om kun at skyde, naar de laa ned, og saa skyde efter de fjendtlige Soldater og ikke efter Hestene, for at de ikke ved at skyde lige ud skulde skyde hinanden. Atter 100 Alen længere øst paa blev Resten af Manskabet anbragt under Ridefogedens Kommando, med Ordre til ikke at røre sig, for de hørte der blev skudt, saa skulde de springe frem

paa Vejen og passe at ingen undslap øst paa, og der skulde skynde sig hen til Hjælp for Hovedstyrken. Efter at have paa-lagt dem alle at holde sig fuldstændig stille til Skytten kommanderede fyr, red Herremanden videre med Præsten for at undersøge, hvor langt Fjenden var kommen. Iver Lange følte sig helt ved saadan at komme i Krig igen, han haabede paa, at det nok skulde lykkes ham, takket være de gode Forberedelser, at faa slaet alle Fjenderne ihjel, skjønt disse vare øvede og vebevæbnede Krigere. De havde kun redet et kort Stykke, da de hørte en utydelig Larm, de holdt Hestene an, og idet de lyttede, kunde de op-fange Raslen af Vaaben og Prusten af Heste. Saa stille som muligt gjorde de omkring og red hurtig tilbage til Baholdet. Præsten gik ind i Krattet

med begge Hestene, og Ivar Lange smed sig ned i Lyngen ved Siden af Skytten for at passe, at Salven blev afgivet i Rette Øjeblik.

Snart efter skimtedes de fjendtlige Ryttere og ved Siden af den forreste Lambert, stønnede af den Anstrengelse det kostede ham at følge med en Hest, hvilket han blev tvungen til. Men da de vare lige ud for Ridefogeden og hans Folk, vrinskede Præstens den brune Hest inde i Krattet.

Det gav et Sæt i Lambert, han vidste at om Natten gik der ingen Heste løse i Krattet, og en Anelse om Sagens Sammenhæng fo'r igennem ham, ledsaget af en Gysen ved Tanken om, at i Mørke er alle Katte graa, saa det var ikke let for en kugle at skelne mellem en Katholik og en Protestant. Anføreren, som han maate følgheølge, hørte ogsaa, at Hesten vrinskede og-

hog mærkede at Lambert standsede Farten i det samme, hvorfor han pludselig holdt sin Hest an, rev en Pistol fra Sadelen, spændte Hanen og sigtede paa ham. »Det gælder dit Liv, Æsel, hviskede han, dersom der har ledet og i en Fælde; hvorfor standser du? Og hvad var det derfor en Hest der Vrinskede?«

»Jeg er træt«, jamrede Lambert og snappede efter Vejret, »jeg har færdedes saa langt i Dag og den Hest, der vrinskede, er vel paa Smedegaard hist henne; dette Krat er jo Smedegaards Krat. Kan jeg ikke faa Lov at blive her og hvile mig. Vejen her fører til Bramminge, og den gaar lige ud hele Tiden, saa I kan aldrig tage Fejl.«

1) Indtil 1654 laa Præstegaarden ved Siden af Hovedgaarden.

Drabeligt slag mellem Gørding og Bramminge og Ivar Langes Duel om Brammingborg

Fortsættelse af P.R.'s fortælling om begivenheder på egnen for over 350 år siden.

De andre Ryttere holst ligeledes stille. Anføreren befalede dem at efterse Pistoierne og sørge for, der var Krudt paa Panden og at Flintestenen sad rigtig. »Jeg er bange«, sagde Anføreren paa Tysk, »at den langskæggede Rad har ledet os i en Fælde, det staar vist ikke rigtig til i Krattet her. Men«, tilføjede han paa Dansk, »jeg giver ham en Kugle for Panden, og saa rider vi fremad i Galop, dersom det skulde begynde at spøge i Krattet. Jeg er ked af at ride om i dette forbandede Mørke ved Nattetid.«

De red fremad, men pludselig hørtes en stærk Stemme: »Giv Agt, Fyr!« og fra begge Sider gaves Ild paa en Gang.

I det Øjeblik Lambert hørte Skyttens Stemme, slog han til Pistolen, saa Kuglen, der var tiltænkt ham, fo'r ned i Jorden et Par Alen længere fremme. Han smed sig ned paa Vejen, og et Par Heste sprang over ham uden at tilføje ham nogen Skade.

Saa Saare Fjenderne mærkede, at der var

Fare paa Færde, satte de straks Sporerne i Hestenes Sider, men kun to af dem undgik at blive saaret ved Salven. Den ene var Anføreren, han red altsaa frem i Galop, men stødte straks paa Forhugningen, bag hvilken Ladefogden stod med 3 Mand. Rask kastede han Hesten til venstre for at komme udenom og for at faa sine Modstandere til højre for sig, da han saa bedre kunde gøre Brug af sin lange Sabel. Med et Brøl sprang en af Mændene med en Høfork frem mod Hestene for at standse den. Anføreren kastede atter Hesten lidt til venstre og huggede ud efter Manden og saarede ham i højre Skulder, saa Forken faldt ham ud af Haanden; men i det samme fik Tyskeren et voldsomt Slag i Hovedet af Chresten Ladefogeds vældige Plejeslage, og med ituslaaet Hjerneskal styrtede han af Hesten.

Han, der red bagerst, undgik ogsaa Kuglerne og gjorde omkring, men Ridefogeden jog en Fork i Bringen paa hans Hest,

og samtidig fik han et dødbringende Saar i Nakken med en Høle.

Da de nu var sikre paa, at alle var døde, bar de dem lidt ind i Krattet, og Ridefogden fik Befaling til at sørge for, at alle Spor paa Vejen af Kampen blev fjernede næste Morgen i Dagbrækningen, og at de døde blev begravet i Krattet.

Ivar Lange sejrede saaledes over Fjenden.

En aften sad flere Mænd omkring Bordet i Holsted Kro, deriblandt Lambert og Manden fra Smedegaard som hed Per Vinge, en ældre Mand med svære Lemmer og en hoppende Gang. Han var jo blandt dem, der havde overfaldet Rytterne i Krattet og sad just og fortalte om sine Bedrifter for en Skare lyttende Holstedfolk, alle opildnede af Øllet, der i store Mængder blev drukket paa Fjendens Undergang og en snarlig Fred.

Man snakkede i Munden paa hverandre og ingen lagde Mærke til, at Døren sagte gik op og Sorte-

Grethe sneg sig ind med en Dunk under Armen. Det var ikke den mørke smukke Taterpige, som vi har læst om i Begyndelsen af den fortælling, nej hun var gammel og grim; Haaret hang i Tjavsner ned over de furede, snavsede Kinder, og de forhen funklende Øjne havde nu et sky og onds-kabsfuldt Udtryk. Men hun havde ogsaa 'lidt Nød og stadig maate hun gaa i Angst for at blive anklaget for Hekseri, for alle beskyldte hende jo for at forstaa sig derpaa, og blev hun først anklaget derfor, var Baalet hendes sikre Død, for hun vidste jo, at ingen vilde sige et Ord til hendes Forsvar. Da hun var kommet ind i Skænkestuen, lod hun Øjnene løbe rundt for at overse, hvem der var derinde, mens hun opmærksomt lyttede til for at opfangne hvad Samtalen drejede sig om. Hun hørte da, at en af Mændene fra Holsted spurgte Per Vinge, om det var sandt, at Ivar Lange var flygtet efter at have dræbt en fjendtlig Oberst.

»Ja, det passer meget godt«, svarede Per Vinge, »jeg hjalp ham en Smule paa Vej, og nu skal jeg fortælle jer det hele. - Obersten havde lagt sig ind paa Brammingborg med 100 Mand, og det kan nok være, der ver

Leben; de drak og sang og rendte efter Pigerne, og Obersten blev ogsaa noget nærgaaende mod Fru Inger Hvas, og da Ivar Lange ikke syntes om den Slags, udfordrede han Obersten. De skulde saa kæmpe paa Sabler i Gaarden.

»Hvordan vil I nu bære Eder ad med at tilbyde mig lige Vilkaar med Eder«, spurgte saa Ivar Lange: »falder jeg, er I Herre over Gaarden og Folk og Fæ, men falder I, bliver jeg jo bagefter dræbt af Eders Folk?«

Obersten var jo en Karl med Ære i Livet, han sagde, at Vilkaarene skulde være lige, og saa befalede han sin Næstkommanderende at føre Soldaterne til Kjærgaard. Saa begyndte Tvekampen og Ivar Lange dræbte Obersten. Men da han ikke turde blive, rejste han bort med Kone og Børn. De skyndte sig afsted til Vadestedet mellem Bramminge og Nørraa; men derfra gik de østpaa, lidt gjemt af Bakkerne langs Aaen, og naaede snart Smedegaards Krat. Jeg hjalp dem saa afsted og fulgte dem om Ilsted og Stenderup til Foldingbro; der var en meget besværlig Tur med de smaa Børn, men nu tænker jeg, han er ovre Kongeaa. Men den anden Anfører vendte snart om med Soldaterne, og da

de saa den faldne Oberst, fo'r de omkring som rasende, og 30 Mand blev sendt afsted til Endrupholm for at lede efter Ivar Lange, men de fik en lang Næse.«

Lambert fortalte derefter om Overfaldet i Krattet. Per Vinge opdagede da Sorte-Grethe, og da han lagde Mærke til det lurende Udtryk i hendes Ansigt, blev han bange og traadte Lambert over Foden; han standsede straks og hans Øjne mødte Per Vinges advarende Blik. Alle saa sig omkring og opdagede nu, at Sorte-Grethe var tilstede. Hun hævede Hovedet med et Kast og saa paa dem med et foragtligt onds-kabsfuldt Smil. Alle stirrede på ehnde igen undtagen Lambert, som slog Øjnene ned. Hun vendte sig om mod Disken, fik sin Dunk fyldt med gammelt Øl, betalte det med en lybsk Treskilling og skyndte sig derefter ud af Krostuen.

Man ymtede om, at Grethe Bæk gik Fjenden til Haande, og da hun var ude af Døren sagde Lambert: »Blot vi ikke fik fortalt vel for meget Per, var man bare sikker paa, at ikke vore Historier kommer paa Steder, hvor de nødig skulde hen. Hun betalte jo med en lybsk Treskilling, saa jeg, og bare hun nu ikke

gaar ud og faar vore Historier omsatte i lybske Penge.«

Imidlertid skyndte Sorte-Grethe sig vest paa, og paa Bjøvlund Hede traf hun Knud Høj, som laa i Lyngen og ventede paa hende. »Hvitscha!« hviskede hun til ham og knyttede hæftigt den ene Haand, »nu faar vi Hævn. Nu ved jeg, hvor de 8 Ryttere er blevet af, som forsvandt for en Maanedes tid siden, og nu ved jeg, hvem der hjalp Ivar med at flygte.« Og mens de gik nordpaa, fortalte hun, hvad hun havde hørt i Kroen. De var imidlertid kommet til 2 Høje, Tvillinghøjene, som ligger paa Bjøvlund Hede nord for Landevejen, her var et lille Skur, hvori Faarehyrderne plejede at ty hen i daarligt Vejr. Her Drak de Øllet og lagde Planer for næste Dag, og Sorte-Grethe slumrede ind med Tanker om frygtelig Hævn.

Den næste Morgen var de paa Benene, før det blev lyst og paa Vej til Smedegaard. Paa Vejen gennem Bjerndrup, saa Knud Lejlighed til at stjæle en Spade, hvad der indbragte ham et Par anerkente Ord af Grethe: »Det er rigtig«, sagde hun, »vi maa have gravet Tysskerne op, at vi kan faa noget at vise frem, naar vi komme og fortælle, hvad vi ved.«

Per Vinge havde en Datter, som hed Karen med Tilnavnet Kjær, fordi hnu nu til Stadighed var paa Kjærgaard, hvor hun var som et Slags Plejebarn hos den barnløse Jørgen Lange. Der var ikke godt at være i denne Tid, hverken for Husbond eller Tyende, Fjenden raadede, som han vilde, intet var i Sikkerhed for ham, alt maate staa til hans Tjeneste. Kjærgaard var bekendt for sin store Besætning af Kvæg (en Del af Vilslev Enge hørte da under Gaarden), men nu var Besætningen svunden stærkt ind i den sidste Tid, Malkekør og Tillægsdyrene blev slagtet og Saakornet fortæret.

Karen var en køn Pige paa atten Aar med gult Haar, blaa Øjne og smaa kække Fregner paa Næsen; naar hnu lo, viste hun en Rad skinnende hvide, friske Tænder. Hende kunde de heller ikke lade være i Fred. Officererne overøste hende med nærgaaende Galanterier, og de menige Soldater forsøgte at stjæle Kys fra hende, men hun forstod at vise dem fra sig baade med Ord og med Haanden.

Hun foragtede dem alle sammen paa een nær, en Fændrik, der hed Frans, og som havde lært sig Dank i den Tid, han havde opholdt sig her i Landet; og han var

dog den i hvis Nærhed hun ikke følte sig sikker, langt fra fordi han viste sig nærgaaende, men fordi der var noget hos ham, der drog hende til Ham; det kom frem i han ærbødige Væsen over for hende og i hans Blik, der kunde hvile saa vemodigt mildt paa hende, saa hun følte Blodet jage sig til Kinderne, der kom frem i saa meget andet.

Hvor inderlig hun end ønskede Fjenden langt over Rigets Grænser, kunde hun dog ikke skjule længere for sig selv, skøndt hun prøvede paa det, at hun gruede for den Dag, Frans skulde drage bort. Han havde optaget en Plads i hendes Hjerter, som ingen før havde udfyldt. Hun havde ved at træffe ham mødt en Magt, som hun ikke før havde kendt; en Magt, der gjorde rig og dog fyldte hende med Uro og Sorg. Hvorfor skulde han ogsaa høre til blandt de katholske Ryttere? Mon Gud ikke kunde gøre det saaledes, at han fik et Sted enten i Hunderup, Gjording eller i Nøraa eller i en af de andre Byer, og der boede ligesom hendes Fader og de Andre Mænd.

Syslende med disse Tanker fik Karen en Aften op og ned ad en Gang i Kjærgaards Have, hun steg op paa det vestre Dige og saa ud

over de flade Enge mod Sydvest og saa Havet i det fjerne. Men, tænkte hun videre, dersom Gud nu virkelig gjorde ham til Bonde, mon han saa ikke tog noget fra ham med det samme, som hun dog nødig vilde undvære hos ham. Saa vilde hun ikke mere se ham sidde rank i Sadlen med det gule broderede Skærf over Brystet og tumle den fuksrøde

Hingst med den skæve Stjern og de hvide Bagsokker, saa vilde hun ikke mere.....»Kuk! Kuk!« lød det i det samme nedenfor hende; hun havde været saa optaget af sine Tanker, at hun ikke havde lagt Mærke til to Ryttere, der laa nedenfor Diget.

Rask vendte hun sig om og løb op mod Huset, forfulgt af Rytterne, der indhentede hende, inden

hun havde naaet Broen, som førte over Graven.

»Var dig selv«, raabte hun og slog til den, der naaede hende først, men han greb hendes Haand og holdt fast, og straks efter havde den anden ligeledes fat i hende. Hun sled af al Magt for at gøre sig fri, men de slap ikke Taget og lænede sig begge ind til hende.

En Datters Angst for Katolikernes Hævn over hendes far

»Kyssetøj«, hviskede den ene - det eneste danske Ord han havde opfattet - og de nærmede sin Mund til hendes; da slog hun al af Magt Panden mod hans Næse, og Slaget var så kraftig, at han betuttet slap hende. Den anden slyngede Armen om hendes Hals og tvang saaledes hendes Hoved ind til sig. Hun raabte om hjælp saa højt hun kunde, og hun mærkede, hvorledes hun rystede af Angst og Forbitrelse.

Imidlertid befandt Frans sig ogsaa i Haven, uden hun vidste det. Hidkaldt af Skriget stod han pludselig foran dem. Tungt

faldt hans Haand paa Rytterens Skulder, saa denne sank i Knæ ved og forskrækket tumlede tilbage, hvorpaa han forsvandt i Krattet sammen med sin Kammerat.

Karen stod et Øjeblik maalløs og ubevægelig over for Frans. Han havde vist sig saa uventet, at hun hverken kunde se paa ham eller tale til ham. Hun følte Læberne dirre og Øjnene fyldes med Taarer, der vilde bryde frem ved det første Ord, hun sagde, og samtidig paakom der hende en Lyst til i sit Sindsoprør at kaste sig lige i Armene paa ham.

Havde han taget et Skridt henimod hende, havde hun gjort det, men han blev staaende lige saa ubevægelig og tavs som hun. Saa vendte hun sig pludselig bort og løb ind. Da Karen senere hen efter Sædvane bragte Mad ind til Officererne, studerede hun ved imellem dem at finde Sorte-Grethe og Knud Høj. Grethe blev hendes Studsen var og sendte hende et ondskabsfuldt Øjekast. Karen havde ogsaa hørt Rygtet om, at dette Par stod i Ledtog med Fjenden, og da hun gik ud af Stuen, blev hun staaende i Døren for at lytte og høre i hvad Ær-

inde de var komme. Hun hørte da Sorte-Grethe fortælle om Overfaldet i Krattet ved Smedegaard, og for at bekræfte sin Beretnings Sandhed fremviste hun forskellige Ting, som havde tilhørt de forsvundne, og som hun og Knud havde gravet op i Krattet, hvor Sagerne nu havde ligget en Maanedes Tid sammen med deres Ejermand, og endvidere hørte hun dem nævne hendes Faders Navn, og at han havde hjulpet Ivar Lange paa Flugt.

Frans var ogsaa derinde, og hun hørte dernæst, at han fik Befaling til at hævne Overfaldet og bringe Per Vinge død eller levende til Kjærgaard. Saa lød der skridt heni- mod Døren, og Karen forsvandt skyndsomt i Køkkenet.

Hun satte sig ned og skjulte Ansigtet i Hænderne. Hendes Hjerte bankede voldsomt. Hun var ikke i Tvivl om, at Katholikkerne vilde hævne Overfaldet vildt, naar de fik fat paa Drabsmændene, og maaske vilde hendes Fader blive dræbt paa Kjærgaard lige for hendees Øjne, maaske hængt i et af de store Træer, der stod ved Borggraven, og det maatte jo gaa galt, for hvad kunde hendes Fader udrette mod en Flok veludrustede Rytteré? Og tilmed var jo Ivar Lange flygtet. - Og

Frans var den der skulde bringe Ulykken over hendes Hjem, ja maaske undblive hendes Fader. Skulde hun trygle ham om dog at lade ham undslippe? Men Hvad saa de andre, som hun kendte saa godt alle sammen, Chresten Polak, Per Graversen, Hans Boel, Lambert og de andre hun havde hørt nævne, blandt hvilke Per Mortensen var i nær slægt med hende. Og dog kendte hun Frans saa nøje, at hun vidste, at naar han havde faaet en Befaling, saa adlød han den, uden at sige hverken for ondt eller godt.

Hun maatte have Bud til Sneumgaard for at faa dem advaret. Men hvem skulde hun sende? Ved begge Broer over Graven var sat Vagt og ingen kunde særlig Tilladelse forlade Gaarden.

I det samme kom en Flok Ryttere ind i Køkkenet og forlangte Mad. Hun satte Byggrynsgrød og Mælk frem for dem, idet hun af al Magt anstrengte sig for at bekæmpe sin Uro, for at de intet skulde mræke.

De var netop vendte tilbage fra et Strejftog, men var meget misfornøjede med det Bytte, de havde med. Egnen var snart udtæret, dog havde de faaet fat paa et Par Faar, men Tøjret var gaaet itu, og faarene var løbne fra dem. Det ene-

ste, de bragte med hjem, var en stor Hund, de havde bundet ned i Gaarden.

Da de havde spist, lagde de sig til at sove, hvor de bedst kunde. Men Karen kunde ikke faa Ro. Hun trængte til Luft, det var som om Brystet snærede sig sammen paa hende. Ud i Haven kunde hun ikke komme for Vagten paa Broen, og saa gik op og ned over Gaardspladsen med brændende Tindinger og bankende Hjerte, uden at skimte nogen Mulighed for at kunne komme sine Forældre til Hjælp.

Hun nærmede sig Brønden og vilde læne sig mod Karmen, da hun vækkedes af sine mørke Tanker ved at høre en Hund knurre tæt ved sig. Hun havde rent glemt den Hund, Rytterne havde talt om, men nu saa hun, at det var Trofast fra Gørding Præstegaard, som laa bunden ved Brønden.

Som et lyn gik der en Tanke op for hende. - Hun gik hurtig ind igen og kom lidt efter tilbage med et Kødben i Haanden. Trofast fortærede det graadig og saa logrende op paa hende. Saa løste hun Rebet, hvori den var bunden, kærtegnede den og gav sig til at løbe omkring i Gaarden, medens hun stadig holdt fast i Rebet. Hunden fulgte godvillig med i lange Spring i

Haab om, at der naturligvis kunde faldet endnu et Kødben af. I Kredsen nærmede hun Skildvagten ved den vestre Bro, idet hun lod, som om hun ikke saa ham, og tilsidst løb hun lige frem mod Broen. Da traadte han et Skridt frem, ra-

abte »Halt«! og sigtede paa hende. Hun gav et lille Skrig som af Forskrækkelse og slap i det samme Hunden og da denne følte sig fri, fløj han afsted over Broen og henad Vejen i susende Fart. Skildvagten ændsede

ikke dens Flugt, men gav sig i Snak med Karen, der ogsaa blev staaende, skøndt hun følte sig meget lidt oplagt til en Samtale med ham og derfor, saa snart hun havde forvissat sig om, at Trofast tog Vejen hjemad, brød af og gik ind.

Truende Situation på hele Egnen fra Gørding Præstegård til Kjærgård da Advarsel med Hund når frem til Præsten

Fortsættelse af de dramatiske Begivenheder på Egnen under katholikkernes hærgen i 30-års Krigen, fortalt af den endnu ukendte Forfatter P.R.

I Gjørding Præstegaard var der stor Sorg. Trofast havde været borte den hele Dag, og ingen tvivlede paa at de lede Katholikker havde stjaalet Dyret, ja Børnene fældede deres modige Taa-
rer ved Tanken om, at de slemme Mennesker ma-

aske stegte ham og aad ham. Da han ikke havde vist sig ved Sengetid, var man gaaet til Ro med den Overbevisning, at han aldrig mere kom igen. Henad Midnat vaagnede Præstekonen ved, at der blev banket sagte paa

Døren. Skælvende mindes hun Besøget af de otte dræbte Fjender. Skulde det mon tro være et nyt Besøg? Nej, saa var der uden Tvivl bleven dundret stærkt paa, eller - skulde det være de dræbtes katholske Aander, der hvileløse flag-

rede om; de blev jo begravede som Hedninger i et Krat uden Klokkeringning, og der var ingen til at tale eller forrette Jordpaakastelsen.

Hun gemte sig under Dynen og prøvede paa at sove fra det, men hun var bleven lysvaagen og kunde ikke faa Søvn i Øjnene, hun stak atter Hovedet frem og lyttede, jo, der var der igen. Saa vækkede hun Præsten og fortalte rystende, hvad hun havde hørt, og hvad hun antog det var.

Hun turde ikke benægte, at katholske Aander, hvis Legemer vare blevne begravede paa en saa ukristelig Maade, kunde flagre hvileløse om, men han søgte at berolige baade sin kone og sig selv med, at de i saa Fald næppe vovede sig til een protestantisk Præstegaard. Men trods de beroligende Ord, gav det dog et Sæt i ham, da det i det samme lød, som om der blev skarbet med en ledeløs Knokkel ned ad Døren. Præstekonen kvalte et Skrig i Tæppet og Præsten rejste sig overende med en Fornemmelse f, at Haarene voksede til stride Børster paa Hovedet af ham.

Han blev siddende lidt og lyttede med det ene Øre strakt hen mod Døren, saa kom lyden igen, men stærkere og

mere vedvarende. Han syntes, det var vel stærkt til at kunne være frembragt af Aander og vækkede Karlen. Da de begge havde faaert Klæderne kastet om sig, greb de hver sit Vaaben og gik ud i Forstuen, som de dæmpede Lys fra Gløderne paa Arnen kun svagt formaaede at oplyse.

Her blev de staaende lidt, men alt var stille. Saa aabnede Præsten Døren paa Klem og kiggede forsigtig ud og saa en sort Skikkelse, mod hvem han rettede Pistolen med et højt: »Hvem der!« Som Svar hørte han en ynkelig Piben. »Trofast« kaldte han, og med en glad Gøen sprang Hunden op ad ham og fo'er gøende ind i Stuen. Præstekonen havde stoppet Fingrene i Ørene for at hindre enhver Lyd i at naa hende, men Trofasts Glam var for stærk til at holde ude, den maatte hun høre, og de fortalte hende, at hun behøvede ikke mere at være bange; men Børnene blev samtidig vækkede af deres Søvn og begyndte at græde. Dog, da de havde set, hvem der løb om uden at være hverken stegt eller ædt, vendte Graaden sig snart til Latter. Trofast sprang med Forpoterne op paa Bænken til dem, og de tog ham jublende

om Halsen, men derved fik de fat i et Stykke papir, der var fastgjort i Halbaandet, og det ældste Barn, en lille Pige, raabte: »Se Fader! Her er Brev fra Trofast!« Præsten tog Papiret, ragede op i Gløderne og læste ved deres Skin følgende:

»Overfaldet i Krattet er opdaget. De kommer over til Jer i Morgen. Red Jer, om I kan.

Karen Vinge.«

Der var ingen Tid at spille, Præsten kastede sig paa sin Hest og red til Smedegaard og Brammingborg, og Mads løb til dem, der boede nærmest Præstegaarden, med Ordre til Folk om at møde bevæbnede ved Dag gry udenfor Præstegaarden. Præsten stod længe og bankede paa Døren paa Smedegaard, før nogen svarede: »Det er Præsten fra Gjørding, der er her med vigtigt Bud til Per Vinge«, raabte Præsten. Døren blev lukket op, med Per var ikke hjemme, han var i Ribe, og Konen ventede ham først hjem den følgende Dag, saa Præsten kunde ikke faa ham advaret.

Ved Dag gry den følgende Dag red Frans ud af Kjærgaard i Spidsen for 30 Ryttere og tog Vegen nordpaa gennem Hunderup. Ved den højeste af de mange Kæm-

pehøje i den sydlige Del af Bramminge Sogn lod han gøre Holdt, red op paa Højen og saa sig omkring. Snart efter fik han Øje paa Sorte-Grethe og Knud Høj, der vadede gennem den lange Lyng hen imod ham.

Frans's røde Hingst var ikke særlig høj, men kraftig bygget og let i Løbet. Utaalmodig prusterede stampede den i Jorden og slog op og ned med Hovedet, saa Bidslet raslede; af og til rejste den sig lidt paa Bagbenene af Længsel efter at faa lov til at trave ud for frie Tøjler. Frans holdt den stramt an med venstre Haand, mens han støttede den højre mod Laaret og saa med rynkede Bryn mod Nord over Smedegaard.

Da Sorte-Grethe kom op paa Højen, viste hun ham Vejen over Vade-stedet ved Hø til Smedegaard. Han kaldte paa sin Underofficer og befalede ham med halvdelen af Mandskabet at ride over Ilsted til Søndergjørning og der fange alle Mænd, og naar Solen stod højst paa Himlen skulde han møde ham ved Gjørning Kirke. Frans vilde give Tegn til sin Afdeling om at følge sig, men Grethe standsede ham med Ordene: »Vent lidt! Karen, Plejedatteren paa Kjærgaard.....« Men i det samme

gav han løse Tøjler, klemte Sporene i Hingstens Sider, og afsted fo'r den fulgt af de hærdede Krigere.

Han vilde ikke høre Sætningen til Ende; han anede, hvad den vilde indeholde, Karen havde talt med ham om Morgen, med Taarer i Øjnene havde hun betroet ham, at Per Vinge var hendes Fader, og tryglet ham om dog at lade ham undslippe. Men han havde intet villet love hende, han kunde ikke svigte den ham givne Befaling paa Grund af den Ed, han som Soldat havde svoret til Fanen.

Hendes Taarer og Bønner sved ham endnu i Hjertet, og han vilde ikke høre, hvad Sorte-Grethe havde at fortælle ham om Karen.

I rask Trav red de nu afsted gennem Sønder-Hø, ved Aaen sagtnede Farten, og de lod Hestene gå i Skridt for at hvile ud efter det stærke Løb.

Noget forud for dem gik en forluden Mand med hoppende Gang. Han havde set dem komme fra Sønder-Hø og haabede, at de skulde til Ilsted, nu blev han noget uhyggelig til Mode ved at se dem ride ned mod Aaen, han skyndte sig afsted, men da de nu atter red i Trav, vandt de stærkt ind paa ham. Han skjulte sig bag et Dige i

Haab om at Rytterne vilde ride uantastede forbi.

Men Frans havde bemærket ham, og da han var kommet ud for Gærdet, gav han et Par Ryttere Ordre til at ride over efter ham.

Han dukkede sig helt ned og lagde sig tæt op til Diget, men de fandt ham alligevel og betydede ham, at han skulde følge med.

»Hvad vilde du deromme,« spurgte Frans, da Manden var kommet en halv Snes Skridt nær. »Jeg skulde saadan for mig selv«, svarede han og saa troskyldig op. Men Frans syntes ikke han derfor behøvede at gaa om bag Diget, hvortil Manden bemærkede, at han holdt mest af at sidde i Læ i sligt Tilfælde.

Han blev da videre spurgt, hvad han hed og fortalte uden betænkning, at han hed Per Vinge.

Saa snart han havde fortalt sit Navn, hørte han forundret et Hyl fra de nærmeste Ryttere, der gav sig til at true af ham og raabte noget paa Tysk, som han ikke kunde forstaa, men derimod forstod han, at de før maatte have hørt hans navn, og Lamberts Advarsel mod Sorte-Grethe stod klart for ham.

Frans røbede ikke en Mine, hvad der gik igennem hans Sjæl, da Per Vinge nævnede sit Navn. Med rolig Stemme gav han Befaling til, at han Hænder skulde bindes sammen paa Ryggen, og at en Mand skulde føre ham med i et Reb. Atter gik det fremad i rask Trav og Per maatte smide Træskoene for at vinde med. Da de kom til Brammingborg var der

intet Menneske at se. De dundrede paa Døren, men ingen lukkede op. Et par Mand steg af, der var ingen Slaa skudt for Døren, saa de gik lige ind. De eneste levende Væsener, de fandt, var et Par Høns, der, trods deres flagrende Forsøg paa at undslippe, hurtigt blev fangne. Et Sabelhug skildte Hoved fra Kroppen, og snart hang de bundne til en Sattel-

knap. Derpaa blev Udhusene afsøgte, men ingen var at finde. De red over til Smedegaard, der var ligeledes tomt, og Per Vinge blev kaldt frem for at forklare, hvor Menneskene var blevne af, men han forsikrede med oprigtig Forbavselse, at det anede han ikke. Han havde været i Ribe siden den foregaaende Dag, og paa Vejen hjem var det, de havde mødt ham.